

EL BON MESTRE

Els filòsofs descriuen un ideal d'home savi, i els retòrics, un ideal d'orador pràcticament impossibles de trobar en el món real, ho reconec. Igualment, reconec que costa molt menys establir les qualitats del preceptor ideal que trobar-ne gaires que responguin a l'ideal establert. Tanmateix, això hauria de ser una preocupació d'ordre públic, sota la responsabilitat del govern civil i de les autoritats eclesiàstiques. Si s'encarreguen d'instruir els joves per servir a la guerra o cantar a les esglésies, encara amb més raó ho han de fer amb les persones destinades a donar una formació bona i liberal als fills dels seus conciutadans. L'emperador Vespasià sufragava anualment la despesa dels mestres de retòrica grecs i llatins amb cent mil sestercis de la seva assignació personal.¹⁵⁵ Plini el Jove, per la seva banda, també pagà del seu patrimoni privat una suma generosa amb la mateixa destinació.¹⁵⁶ Ara bé, si els poders públics manquen al seu deure, aleshores cadascú ha de vetllar a casa seva pels seus.

I si em demanes què farà la gent de pocs recursos, que amb prou feines arriba a alimentar els seus fills i que es troba tan lluny de poder contractar un educador qualificat, només se m'acut de respondre amb el poeta còmic: «Ho hem de fer com puguem del moment que no ens és llegut de fer-ho com volem.»¹⁵⁷ Jo proposo el mètode millor d'ensenyament, però no puc pas finançar-lo. Val a dir que també en això la generositat dels rics té el deure

d'ajudar els infants ben dotats que per causa de la pobresa familiar no poden desenvolupar els seus talents naturals.

Convé que el preceptor sigui amable, és clar, però amb prudència, per evitar que el desdeny, company de l'excés de confiança, derivi en una pèrdua de respecte i de consideració. Hauria de ser com ara Sarpèdon, el pedagog de Cató d'Útica; segons expliquen, va saber guanyar-se la simpatia absoluta del nen gràcies al seu tracte amable i, alhora, un fort ascendent sobre ell amb la seva rectitud moral, i tot sense haver de patir pel bastó.¹⁵⁸ Però aquests individus que només saben repartir llenya, ¿què farien si els encarreguessin d'instruir els fills d'un emperador o d'un rei, que són intocables? De ben segur dirien que els fills de l'alta noblesa cal eximir-los d'aquesta mena de càstig. ¿Ho he sentit bé? ¿Que potser els fills dels ciutadans no són éssers humans com els fills dels reis? ¿Per ventura tothom no té el deure d'estimar tant el seu fill com si fos nat d'un rei? Com més baixa és la condició d'una persona, més li cal, precisament, el suport de l'educació i de l'estudi per poder prosperar des de baix. Si la persona, en canvi, té una situació folgada, les ensenyances de la filosofia li han de servir per administrar bé el seu patrimoni. També convé fer esment d'alguns casos, no pas pocs, de gent de baixa condició que ha estat cridada a una posició capdavantera, de vegades, fins i tot, a la suprema dignitat pontifícia. No tothom ateny aquestes fites, certament, però tothom ha de rebre l'educació per poder aspirar-hi.